

МАКСИМОВИЧ Георгій Андрійович (20.04(2.05).1877, Чернігівська губ. – ?) – дослідник історії України-Гетьманщини XVIII ст. та Малоросійської колегії.

Початкову освіту здобув у Чернігівській та Ялтинській гімназіях. Навчався в Московському, С.-Петербурзькому та Київському ун-тах. Наставник-викладач Ніжинського іст.-філол. ін-ту та гімназії кн. Безбородька. Проф. Київського та Сімферопольського ун-тів, Північно-Кавказького пед. ін-ту в П'ятигорську. Співробітник Харківського науково-дослідного ін-ту історії укр. культури ім. Д.Багалія (20-і роки). Репресований у 30-і роки.

Тв.: Обучение грамоте и воинской экзерциции в Старой Малороссии в конце XVIII-го века (По делу архива Харьковского историко-филологического общества. Черниговский отд. № 2413) // Чтения в историческом обществе Нестора-летописца. – К., 1912. – Кн.23; Деятельность гр. П.А.Румянцева-Задунайского по управлению Малороссией. – Нежин, 1913; Выборы и указы в Малороссии в Законодательную Комиссию 1767 г. – Нежин, 1917; Чернігівські мемуаристики. С.Русова. Мої спомини. М.Грінченкова і А.Верзілов. Чернігівська українська громада // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. – К., 1929. – Кн.25.

Літ.: Историко-филологический институт кн. Безбородько в Нежине. 1901-1902. Преподаватели и воспитанники. – Нежин, 1913; Дубровський В.В. Мій учитель – проф. Г.А.Максимович // Укр. історик. – 1964. – № 4.

Олексій Ясь

МАЛИНОВСЬКИЙ Оникій (Йоаникій) Олексійович (17.11.1868, м.Острог Волинської губ., тепер Рівненської обл. – 12.01.1932, м.Київ) – дослідник історії права, учений-юрист, історик, гром. діяч. Народився у сім'ї ремісника.

Навчався в Острозькій гімназії, потім – у колегії П. Галагана в Києві та на юр. ф-ті Київського ун-ту св.Володимира. Після закінчення ун-ту (1892) працював викладачем законодавства в

Київському кадетському корпусі й приватним учителем. У 1895-1899 – стипендіат для підготовки до професорського звання каф. російської історії Київського ун-ту. В 1899-1911 працював проф. права Томського ун-ту, став доктором права, захистивши дис. на тему “Рада Великого княжества Литовского в сравнении с боярской думой древней Руси” (праця була видана у Томську в двох частинах у 1904 і 1912 рр.).

Важливим підсумком наукової діяльності вченого в той період стало дослідження “Кровавая месть и смертные казни”, що вийшло у двох томах (Томськ, 1908-1909). Вчений гостро засуджував застосування смертної кари, вважаючи її проявом нецивілізованості. Ці ж думки він розвивав у книзі “Русские писатели-художники о смертной казни” (Томськ, 1910). В умовах реакції, що настала після придушення революції 1905-1907, ці й інші наукові праці О.Малиновського мали значний суспільний резонанс і були своєрідним протестом проти каральної політики царського уряду. Через це у 1911 власті звільнили його з роботи та притягли до кримінальної відповідальності. Лише загальна амністія, оголошена в зв’язку з 300-річчям дому Романових, врятувала О.Малиновського від ув’язнення. В 1913 йому дозволили обійняти посаду проф. історії права у Варшавському ун-ті.

Ім’я О.Малиновського, як авторитетного вченого, було добре відоме у наукових колах України. Восени 1918, коли велася робота по заснуванню УАН, планувалося обрати його до її складу. Однак, воєнні дії в Україні завадили це зробити.

Влітку 1919 працював в управлінні народної освіти “Особливої наради при Головнокомандуючому збройними силами Півдня Росії” (денікінського цивільного уряду). За діяльність на цій посаді, а також антибільшовицькі публікації, зокрема виступи проти “червоного” терору, у червні 1920 був заарештований чекістами і засуджений до Івановських “виправних” таборів, де перебував до квітня 1925.

В червні 1925 О.Малиновського було обрано д.чл. ВУАН. Він очолював Комісію по вивченню звичаєвого права України, секцію кримінального права у Комісії радянського права, Т-во

правників при ВУАН, був активним співробітником Комісії по вивченню історії західноруського та українського права, Археографічної комісії й інших академічних установ.

З'явилися друком його нові наукові праці “Кара і засоби соціального захисту” (1926), “Радянські виправно-трудова установи, порівнюючи з буржуазними тюрмами” (1928), “Про студії над злочинами та злочинністю” (1928), а в 1929 – монографія “Стародавній державний лад східних слов'ян і його пізніші зміни”.

Коли після сумнозвісного процесу “Спілки визволення України” у ВУАН розпочалася масова “чистка кадрів”, О.О.Малиновського затаврували як “великодержавника, який у радянський час прагнув позбутися, але все ж не позбувся хибних методологічних підходів”. Влітку 1930 його виключили зі складу д.чл. Академії й звільнили з роботи, залишивши без будь-яких засобів до існування. Так у злиднях та забутті О.О.Малиновський прожив ще трохи більше року. Після смерті вченого його праці (понад 100 назв) було вилучено з відкритого користування, а могилу на Байковому кладовищі в Києві зруйновано. У 1992 його реабілітовано і поновлено в списках Академії Наук незалежної України.

Тв.: Учение о наказании по Литовскому статуту. – К., 1894; Ссылка в Сибирь. Публичные лекции. – Томск, 1900; Древнейшая русская аристократия. – К., 1903; Рада Великого княжества Литовского в сравнении с боярской думой Древней Руси. – Томск, 1904-1912. – Ч.1-2; Народ и власть в русской истории. – К., 1905; Начальная страница из истории русской интеллигенции. – Томск, 1909; Кровавая месть и смертные казни. – Томск, 1908-1909. – Т.1-2; Стародавній державний лад східних слов'ян і його пізніші зміни. – К., 1929; Из щоденників / Публ. Шабат М., передм. і коментар Усенко І.Б. // Вісник АН України. – 1993. – №10.

Літ.: Академія Наук України. Персональний склад. 1918-1993. – К., 1993. – С.87; Циганкова Е.Г., Усенко І.Б. Малиновський Онікій (Йоаникій) Олексійович // Українська біографістика. Вип.1. – К., 1996. – С.90-93; Малиновский Иоаникий Алексеевич

// Новый энциклопедический словарь. – Пг. [Б.г.]. – Т.25. – С.515; Малиновский Иоаникий Алексеевич // Сибирская советская энциклопедия. – Новосибирск; М., 1932. – Т.3; Борисенко С. Російське великодержавництво в концепції “історії західно-руського права” // Україна. – 1932. – №3; Малиновський Йоаникий // ЕУ. – Т.4. – Париж; Нью-Йорк, 1962; Цыганкова Э.Г. Иоаникий Алексеевич Малиновский (1868-1932) // Очерки истории естествознания и техники. – 1991. – Вып.40; Усенко І.Б., Циганкова Е.Г. Академік О.О.Малиновський // Правова держава. – 1992. – Вип.2-3; Усенко І.Б., Циганкова Е.Г. У пошуках історичних коренів сучасності: До 125-річчя від дня народження О.О.Малиновського // Вісник НАН України. – 1993. – №9; Абаїмов В., Стрельська Л. Право на життя і його ціна в історії (за мотивами біографії і творів О.О.Малиновського) // Історія в школі. – 2001. – №2. – С.39-43; №3-4. – С.30-39.

Геннадій Стрельський

МАНДРИКА Микита Іванович (28.09.1886, Київ – 20.08.1979, Вінніпег, Канада) – історик, літературознавець, публіцист, вчений, доктор права, дипломат, поет, гром. діяч.

Навчався у Київському ун-ті. 1917 – член Центральної Ради. 1919-1921 – виконував дипломатичні доручення уряду УНР на Далекому Сході, в Китаї, Японії, Грузії, Туреччині. Вищу освіту, яку розпочав на поч. 1900-х у Києві, продовжив у болгарському ун-ті в Софії (1922-1925). В УВУ отримав науковий ступінь доктора права (1925). Викладав міжнародне право, історію дипломатії, був науковим секретарем Українського соціологічного інституту, за дорученням якого 1928 переїхав до США, 1929 – до Канади. Один з організаторів товариства “Українське трудове об’єднання”, редактор часопису “Правда і воля”, член редакції і президент (1970-1973) ОУКО у Вінніпезі, брав активну участь у створенні і діяльності КУК і УВАН в Канаді (президент в 1970-1973).

Автор 4 томів поезій і 7 – досліджень і спогадів.

Тв.: Національні меншості в міжнародному праві (1925); Історія консульського права й інститутів (1927); Суспільні антагонізми і їх вплив на історичний процес (1927); Теорія господарської дипломатії (1934); Теорія економічної демократії (1934); History of Ukrainian Literature in Canada (1968); поеми “Мазепа” (1960), “Канада” (1961), “Україна” (1963), “Вік Петлюри” (1967).

Літ.: Ukrainians in North America. – Champaign, 1975. – P.197; Сучасність. – 1979. – № 12. – С.І 19; The Ukrainian Quarterly. – 1979. – № 3. – P.330-331; Марунчак Михайло. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986. – С.413-414; Боровик Михайло. Століття українського поселення в Канаді (1891-1991) – Монреаль, 1991. – С. 167-168; Марунчак Михайло. Історія українців Канади. Т.2. – Вінніпег, 1991. – С.80, 160-161, 226, 304; Славутич Яр. Микита Мандрика // Яр Славутич. Українська література в Канаді. – Едмонтон, 1992. – С.160-165; Епс. of Ukr. V.3 – 1993 – P.298; ЕУ. Т.4 – Львів, 1994 – С.1461; Жила Володимир. Поет, науковець, громадський діяч (До 110-річчя від дня народження) // Нові дні. – 1997. – Січень-лютий – С.7-10.

Олена Ковальчук

МАРГОЛІН Арнольд Давидович (17.11.1877, м.Київ – 29.10.1956, м.Вашінгтон, США) – громад.-політ. діяч, юрист, дослідник історії укр. дипломатії 1917-1920 рр. та “єврейського питання”, публіцист. Із сім’ї багатого цукрозаводчика.

Закінчивши юр. ф-т Київського ун-ту (1900), був членом Колегії адвокатів Росії, виступав у судових процесах, пов’язаних з єврейськими погромами та в справі М.Бейліса. Активний учасник національно-державного відродження України в 1917-1920. З 1922 – у США, викладав в Українському Технічному ін-ті у Нью-Йорку, співробітничав у тижневику “Народна Воля”. В своїх лекціях та ін. публічних виступах, правничих, публіцистичних та іст.-мемуарних творах обстоював право укр. народу на самостійну державність, висвітлював дипломатичну

діяльність УНР, становище єврейських меншин у країнах Сх. Європи.

Тв.: Україна и политика Антанты (Записки еврея и гражданина). – Берлін, 1923; Нью-Йорк, 1922; 1977 (англ. мовою); Єврей Східної Європи. – Нью-Йорк, 1926 (англ. мовою); 3 політичного щоденника: Росія, Україна, Америка. 1905-1945. – Нью-Йорк, 1946 (англ. мовою).

Літ.: Шульгин О.Я. Сторінка минулого (пам'яті А.Д. Марголіна) // Овид. – Чікаго, 1957. – №9. – С.19-22; ЕУ. – Т.4. – 1962. – С.1465; Довідник з історії України. Т.ІІ. – К., 1995. – С.205; Стрельський Г., Трубайчук А. Михайло Грушевський, його сподвижники й опоненти. – К., 1996. – С.106-107; Стрельський Г. Діячі України доби національно-визвольних змагань (1917 - 1920 рр.) // Історія в школі. – 1998. – №11. – С.30; Шульгин О. Без території. Ідеологія та чин Уряду УНР на чужині. – К., 1998. – С.79-80, 304; Стрельський Г.В. Українські дипломати доби національно-державного відродження (1917-1920 рр.). – К., 2000. – С.22-23.

Іконогр.: ЕУ. – Т.4. – Париж; Нью-Йорк, 1962. – С.1465.

Геннадій Стрельський

МАРЧЕНКО Григорій Васильович (10.02.1911, с.Лозовага, тепер Ульяновського р-ну Кіровоградської обл. – 30.01.1985, м.Ужгород) – дослідник новітньої історії Угорщини та Румунії, зокрема перетворень у сільському господарстві Румунії, к.і.н. (1953), доцент (1958), проф. (1972). Із селян.

Закінчив заочно іст. ф-т Харківського держ. пед. ін-ту (1940). У 1933-41 викладав історію, був дир. НСШ с.Таволжанка Харківської обл. В травні 1943 перейшов на партійну роботу. У 1945-50 викладав (за сумісництвом) історію в Ужгородській партшколі, потім навчався стаціонарно в аспірантурі (1950-53), знову викладав у партшколі (1953-56). З 1954 працював в Ужгородському ун-ті: викладачем (за сумісництвом) (1954-56), доцентом (1961-63), проф. (1963-84), зав.каф. загальної історії (1956-61), деканом іст. ф-ту (1960-65). У 1953 захистив канд.

дис. на тему: “Боротьба демократичних сил Румунії за аграрну реформу 1945 р.” Автор бл. 70 наук. і наук.-метод. праць.

Тв.: Угорська радянська республіка 1919 року та її міжнародне значення. – Ужгород, 1959 (у співавт.); Керівна роль Компартії Румунії в боротьбі народних мас за аграрну реформу 1945 р. // Наук. записки УжДУ. – Ужгород, 1957. – Т.ХХХ. – С.167-187; Радянсько-угорські економічні зв’язки після Другої світової війни // Там само. – 1959. – Т.ХХХУІІІ. – С.64-82; З історії боротьби трудящих Румунії проти буржуазно-поміщицького гніту (1921-1944 рр.) // Там само. – 1963. – Т.І. – С.116-133; Боротьба трудящих Румунії за перемогу народно-демократичного ладу і побудову основ соціалізму//Там само. – С.150-161.

Микола Олашин

МАРЧЕНКО Михайло Іванович 19.09.1902, с.Гатне Києво-вятошинського р-ну Київської обл. – 22.01.1983, м.Київ) – історіограф, дослідник історії укр. культури, д.і.н. (1961), проф. (1962).

У 1918 закінчив двокласну земську школу, 1922 – Боярський сільськогосподарський технікум, 1923-1926 – служив у лавах Червоної армії, 1932 – вступив до Ін-ту Червоної професури в м.Харкові, 1934-1937 – в аспірантурі цього ж ін-ту. З 1937 по 1939 працював у Академії наук с.н.с. та зав. відділом історії феодально-кріпосницької епохи Ін-ту історії, одночасно читав лекції в Київському ун-ті. З 1939 по 1941 – рктор ун-ту, за сумісництвом – на посаді проф. каф. історії іївського ун-ту.

У 1940 захистив канд. дис. З січня по липень 1941 – с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. 1941-1945 –доц. каф. історії СРСР Новосибірського пед. ін-ту, 1945 – доц. каф. історії СРСР Київського пед. ін-ту, 1953 – доц. каф. історії СРСР іст.-філос. ф-ту КДУ. В 1961 в Ленінградському ун-ті захистив докт. дис. “Українська історіографія (з найдавніших часів до середини ХІХ ст.)”. 1962-1974 – проф. каф. історії СРСР КДУ.

Авт. бл. 80 праць.

Тв.: Боротьба Росії і Польщі за Україну в другій половині XVII ст. (1654-1664). – К., 1941; 3 історії шкільної освіти на Україні. – К., 1957; Українська історіографія (з найдавніших часів до середини XIX ст.). – К., 1959; Українська культура другої половини XIX ст. – К., 1966.

Літ.: Архів КНУ ім. Тараса Шевченка. – Ф.Р№1246, оп.4-л, од.зб.50/74; Учені вузів української РСР. – К., 1968; Рубльов О.С. Маловідомі сторінки біографії українського історика. Михайло Марченко // УІЖ. – 1996. – №1. – С.106-118.

Любов Шепель

МАСЛОВ Василь Іванович (21.12.1884, м.Ічня Чернігівської губ. – 22.03.1959, м.Київ) – дослідник проблем археології й етнографії, музейний працівник.

Після закінчення Прилуцької гімназії в 1901 вступив до Київського ун-ту на іст.-філол. ф-т. Згодом працював приват-доц. Київського ун-ту. 1920 переїхав до Прилук, де викладав у педтехнікумі; з 1927 – зав. Прилуцьким окружним музеєм. Заснував при ньому “Відділ культурних робітників Прилуччини”, в якому були представлені матеріали Т.Шевченка, Є.Гребінки, М.Маркевича, М.Костомарова, Г.Галагана та ін. При міському кабінеті політосвіти створив і очолив музейну секцію, діяльність якої сприяла дослідженню історії й культури Прилуччини. 1929 через наклеп був знятий з посади зав. музеєм, переїхав до Києва. Його подальша науково-педагогічна діяльність пов’язана з Київським ун-том.

Тв.: Українська етнографія I пол. XIX ст. – К., 1934; Рільницьке знаряддя і техніка з пам’ятками Райковецького городища феодальної епохи. – К., 1937.

Літ.: Бюлетень Прилуцького окружного музею. – Прилуки, 1928. – №1; 1929. – №2; ЕУ. – Т.4. – С.1483; Коваленко О.Б., Ткаченко В.В. Маслов Василь Іванович // Репресоване краєзнавство. – К., 1991. – С.345-346.

Руслана Маньковська

МАТУШЕВСЬКИЙ Федір Павлович (псевд. та крит.: Ф. М-ський, М. Ф., Павлович, Ганусенко; 21. 06. 1869, м. Сміла Київської губ., тепер Черкаської обл. – 21. 10. 1919, м. Афіни, Греція) – гром.-політ. діяч, публіцист, дипломат.

Після закінчення Черкаської духовної школи навчався в Київській духовній семінарії, чл. семінаристського укр. гуртка. Вчителював в м. Черкасах, займався видавничою справою. Секретар Всеукраїнської Загальної Позапартійної організації (ВУЗПО, 1897), чл. видавничого гуртка при Раді ВУЗПО. Співзасновник вид-ва “Вік” (1895), організував в м. Черкасах перші його видання. 1898 вступив на юр. ф-т Дерптського (Тартуського) ун-ту; організатор і голова укр. студентської громади (до 1904). За участь у студентських заворушеннях був виключений з ун-ту (1902), диплом отримав лише 1904. Учасник з’їзду нелегальних укр. студентських громад (1904). Чл. Української демократичної партії, з осені 1904 – чл. Української радикальної партії, після об’єднання партій — чл. Української радикально-демократичної партії (УРДП, 11. 1905), автор ряду парт. брошур. 1904 повернувся до Києва, співпрацював з “ЛНВ”, “Киевской Стариною”. Автор публіцист. та іст.-літ. статей. З 1906 – гол. ред. першої щоденної укр. газети Наддніпрянщини “Громадська думка” (згодом – “Рада”). Активний діяч укр. кооперативного руху, чл. Ради т-ва “Первое Общество Взаимного Страхования Жизни” (1911). Організатор с/г кооперативів на Харківщині та Київщині, ред. кооперативного часопису “Муравейник-Комашня” (1908). Чл. петербурзької ради ТУПу та “Благотворительного общества издания общепользных и дешевых книг”. Організатор і голова укр. клубу “Родина” (Київ, 12. 1912). Із загостренням хвороби до літа 1914 лікувався на Кавказі. Організатор “Укр. комітету допомоги жертвам російської окупації Галичини” (1915). 1916-1917 – уповноважений Комітету Всеросійського Союзу міст Півд.-Зах. фронту. В березні 1917 обраний чл. Тимчасового ЦК Союзу укр. автономістів-федералістів, в червні 1917 – до Президії Союзу, його скарбник. Чл. Тимчасової Ради УРДП; на Всеукр. Нац. Конгресі від УРДП був обраний чл. УЦР; делегувався

УЦР до Київської губ. ради. Від фракції Укр. партії соціалістів-федералістів увійшов до складу Малої Ради УЦР, чл. Комісії з розроблення негайних заходів для розв'язання продовольчої кризи (27. 03. 1917). В жовтні 1917 входив до складу Крайового комітету охорони революції на Україні. Через загострення хвороби виїхав до м. Кисловодська. В травні 1918 повернувся до Києва, очолював батьківський комітет І-ї укр. гімназії ім. Т. Шевченка. В січні 1918 призначений Директорією УНР головою дипломатичної місії в Греції.

Тв.: К. Брюллов и Т. Шевченко. – 1900; Божий чоловік: Пам'яті дорогого вчителя О. Я. Кониського. – 1903; В. Антонович при світлі автобіографії та даних історії. – 1909; Великі роковини: До 50-ліття смерті Т. Шевченка. – 1911; Жертвы переходной эпохи. Анатолий Свидницький. “Люборацьки”. – 1912; Значення Т. Шевченка. – 1914; Поезії волі й правди. – 1914; Из щоденника укр. посла // З минулого: Зб. Т. І.– Варшава, 1938.

Літ.: Єфремов С. Матушевський Ф. П. [Некролог] // Вільна укр. школа. – 1919. – №4-5; Лотоцький О. Сторінки минулого. Тт.1-4. – Баунд-Брук, 1966; Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. Біогр. довідн. – К., 1998.

Василь Швидкий

МЕЛЬНИК Леонід Герасимович (8.04.1929, с.Дубова Уманського р-ну Черкаської обл.) – дослідник історії України XVII – XIX ст., д.і.н. (1972), проф. З родини службовців.

У 1947-1952 навчався на філос. ф-ті Київського ун-ту, 1952-1956 – вчитель сш в м.Маріуполі, 1956-1959 – співробітник Уманського краєзнавчого музею, з 1960 – викладач, доцент, проф., з 1976 по 1996 – зав. кафедрою давньої та нової історії України Київського ун-ту.

У Київському ун-ті захистив канд. дис. “Майнове і соціальне розшарування селянства і посадського населення Помор'я в XVII ст.” (1960, наук. кер. – А.Л. Введенський) і докт. дис. “Промисловий переворот на Україні (60-ті – поч. 90-х рр. XIX ст.)” (1972).

Тв.: Про первісне нагромадження в Росії. – К., 1959; Промисловий переворот в Росії і на Україні. – К., 1969; До історії робітничого класу України (Передпролетаріат на поч. стадії пром. перевороту). – К., 1970; Технічний переворот на Україні. – К., 1972; Проблемы генезиса капитализма. – М., 1979 (у співавт.); Роль Киева в развитии культурных связей русского и украинского народов (XVII–XVIII). – К., 1981; Розвиток наукового пізнання історії. – К., 1983; История Украинской ССР. – Т.3. – К., 1983 (у співавт.); Формування робітничого класу на Україні (Трансп. пролетаріат). – К., 1988; Герої народних повстань. – К., 1990; Утвердження ідеї українського національного самоврядування (кін. XVII – поч. XX ст.). – К., 1992; Нариси з історії українського національного руху. – К., 1994 (у співавт.); Боротьба за українську державність (XVII ст.). – К., 1995; Лівобережна гетьманщина періоду стабілізації. – К., 1995.

Літ.: Анкета Мельника Л.Г.

Олександр Даниленко

МЕШКО Іван Михайлович (23.11.1925, с.Лецовиця, тепер Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) – дослідник актуальних питань економічних вчень і суспільно-політичної думки, д.і.н. (1974), проф. (1975). Із селян.

Закінчив торгово-економічний ф-т Львівського торгово-економічного ін-ту (1950) й аспірантуру при Інституті суспільних наук АН УРСР (1956). У 1950-53 – директор Мукачівського технікуму радянської кооперативної торгівлі. З 1956 працює в Ужгородському ун-ті: викладачем (1956-57), доцентом (1957-63), проф. (з 1995), зав. каф. фінансів та кредиту (1963-95, 1999), деканом економічного ф-ту (1962-89). У 1956 захистив канд. дис. “Економічні погляди С.А.Подолінського”, в 1974 – докт. дис. “Громадсько-політичний рух і суспільна думка Угорщини в період кризи і падіння кріпосництва (1790-1848)”.

Автор бл. 80 наук., наук.-популярних й навчально-методичних публікацій. Його перу належить посібник

“Історія економічних вчень” (К., 1994) – один з перших з цієї дисципліни укр. мовою.

Тв.: Економічні погляди С.А.Подолінського . – К., 1958; Громадсько-політичний рух і суспільна думка в Угорщині на рубежі ХУІІІ-ХІХ століть. – Львів, 1971; Історія Венгрії: в 3 Т. – М., 1972. – Т.ІІ (у співавт.); Основні течії західноєвропейської та американської економічної думки: Посібник. – Ужгород, 1992; Історія економічних вчень. Основні течії західноєвропейської та американської економічної думки: Посібник для студентів вузів. – К., 1994.

Літ.: Мешко Іван Михайлович // Karpatjai Magyar Tudományos Társaság: Elettérjzi lexikon – Закарпатське угорсько-мовне наукове товариство: Біографічний довідник. – Ungvar – Ужгород, 1995. – С.105-106.

Микола Олашин

МИГУЛ Іван (Іван Мстислав) Іванович (9.09.1940, Белз, Галичина) – укр. історик. На еміграції з 1944.

Навчався в Лювенському ун-ті у Бельгії (1963). Захистив докт. дис. “Політика і історія в Радянській Україні: дослідження української радянської історіографії” в Колумбійському ун-ті (1973), політичні науки. З 1968 викладав в ун-ті Бішопа в Квебеці. Чл. Канадської та Американської асоціацій політичних наук. Автор праць з історії укр. радянської історіографії 50-70-х років ХХ ст.

Тв.: Українська радянська історіографія про українську революцію та 1920 роки // Сучасність.– Мюнхен, 1984. – №9.

Літ.: Ukrainians in North America: A Biographical Directory of Noteworthy Men and Women of Ukrainian Origin in the United States and Canada / Ed. D.M.Shtohryn. – Champaign, 1975; Register: Scholars, Researchers and Academic in Ukrainian and Ukrainian Canadian studies in Canada. – Edmonton, 1985/1986.

Олексій Ясь

МИЛОРАДОВИЧ Василь Петрович (13.01.1846, Токарі Лохвицького пов. Полтав. губ. – 1911, Литвяки Полтав. губ.) – укр. фольклорист, етнограф, історик. Походив зі старого старшинського та дворянського роду.

Закінчив юр. ф-т Харківського ун-ту (1869). Працював спершу помічником присяжного повіреного у Полтавському окружному суді. Пізніше – мировий суддя на Лубенщині. Нагороджений срібною медаллю Російського географічного т-ва за збірку казок. Збирав етнографічні та фольклористичні матеріали, які передав Харківському іст.-філол. т-ву. Друкувався в “Сборнике Харьковского историко-филологического общества”, “Літературно-науковому віснику”, “Полтавских губернских ведомостях”, “Одесских новостях”. Автор ряду праць з фольклористики та етнографії, зокрема студій, присвячених матеріальній культурі Полтавщини та робітничому фольклору, а також перекладів творів Г.Гейне, А.Майкова та ін. поетів.

Тв.: Рабочие песни Лубенского уезда, собранные в 1890-1893 г. // Киевская старина. – 1895. – №10; Историческая песня (о борьбе казачества с Поляками) // Там само. – 1895. – №11; К вопросу об источниках “Вия” // Там само. – 1896. – №9; Сказки о жабах // Там само. – 1896. – №11; Народные обряды и песни Лубенского уезда Полтавской губернии, записанные в 1888-1895 гг. – Харьков, 1897; Прощание рекрута и рекрутские песни в Лубенском уезде, Полтавской губернии // Киевская старина. – 1897. – №7/8; Снетинская старина // Там само. – 1897. – №9; Этнографический элемент в повести Гоголя “Заколдованное место” // Там само. – 1897. – №9; Заметки о малорусской демонологии // Там само. – 1899. – №8-9; Вариант песни про голоту // Там само. – 1900. – №9; Варианты песни о девице-воине // Там само. – 1900. – №5; Лесная Лубенщина // Там само. – 1900. – №9; Народная медицина в Лубенском уезде Полтавской губ. // Там само. – 1900. – №1-3, 5-8; Украинская ведьма (очерк) // Там само. – 1901. – №2; Житье бытье Лубенского крестьянина // Там само. – 1902. – №4, 6, 10; 1903. – №2-3, 7-8; 1904. – №5-6; Малорусские народные поверья и

рассказы о пятнице // Там само. – 1902. – №5; Средняя Лубенщина // Там само. – 1903. – №9-12; Степная Лубенщина // Там само. – 1903. – №2-4; Казки і оповідання, записані в Лубенщині. – Полтава, 1913.

Літ.: Горленко В.Ф. В.П.Милорадович (До 120-річчя з дня народження) // Народна творчість та етнографія. – 1966. – №2; Ротач П. Дослідник-народознавець з Полтавщини (До 150-річчя від дня народження видатного укр. фольклористика і етнографа В.П.Милорадовича) // Голос України. – 1996. – 16 берез.

Олексій Ясь

МИШУГА Лука (03.10.1887, с.Новий Витків на Львівщині – 08.02.1955, Нью-Йорк, США) – дослідник історії України першої половини ХХ ст., укр. еміграції США, журналіст, редактор, юрист, держ. і громад. діяч, д.чл. НТШ.

1906 закінчив гімназію у Львові, 1911 – юр. ф-т Віденського ун-ту. В 1911-1915 працював адвокатом у Львові і Жовкві. В 1915-1918 – перебував у складі групи Українських Січових Стрільців, займався організацією культурно-освітньої роботи. З 1919 – дипломатичний представник Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) у Відні, з 1921 – у Ризі, 1921-1923 – в США, в останній розгорнув широку діяльність, спрямовану на придбання коштів для ЗУНР в екзилі. Ініціатор і генеральний секретар (1923-1940) Об'єднання укр. організацій в Америці. З 1926 – співред., 1933-1955 – головний ред. найбільшого укр. часопису в США “Свобода”. Співорганізатор Українського Конгресового Комітету Америки (1940), Злученого укр.-амер. допомогового комітету (1944). 1933 призначений відповідальним за видавничу діяльність Українського Народного Союзу, висунув ідею систематичної публікації англomовних видань про Україну і її народ. Один з ініціаторів видання англomовної ЕУ. Автор численних публікацій, в т.ч. в газ. “Свобода” та ін. Під його редакцією вийшли “Пропам’ятна книга. Видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного Союзу”

(Джерсі-Сіті, 1936) і “Українці у вільному світі: Ювілейна книга Українського Народного Союзу. 1894-1953” (Джерсі-Сіті, 1953).

Тв.: На Волині. Перші хвили української державності. – Кам’янець-Подільськ, 1919; Похід українських військ на Київ. – Відень, 1920; Як формувався світогляд українських іммігрантів в Америці // Пропам’ятна книга. Видана з нагоди сорокалітнього ювілею Українського Народного Союзу”. – Джерсі-Сіті, 1936.

Літ.: Dr. Myshuha: Chief Editor of Svoboda // The Jersey Journal. – 1955. – Feb.9; Драган А. УНСоюз для перемоги української правди // Українська заморська твердиня. Ювілейний альманах у 75-річчя Українського Народного Союзу. 1894-1969.– Джерсі-Сіті, 1969. – С.77-94; Драган Антін. Д-р Лука Мишуга. Коротка біографія; Трембіцький Володимир. Лука Мишуга – представник Галицької держави у Вашингтоні; Душник Володимир. Д-р Лука Мишуга й українська визвольна справа в Америці // Лука Мишуга. Збірник. – Джерсі-Сіті, б.р.в. – С.11-14, 123-137, 139-164; ЕУ. – Vol.3. – P.519; ЕУ. – Т.4. – Львів, 1994. – С.1564; Романюк М. // Українська журналістика в іменах. В.І. – Львів, 1994. – С.127-129; Стрельський Г.В. Українські дипломати доби національно-державного відродження (1917-1920 рр.) – К., 2000 – С.24.

Олександр Даниленко, Олена Ковальчук

МІЛЛЕР Михайло Олександрович (26.11.1883, слобода Міллерово, Область війська Донського – 15.02.1968, Мюнхен, ФРН) – дослідник проблем археології, первісної історії, укр. геральдики, історії Призов’я, Кубані та Донщини, педагог, д.і.н. (1940). Д.чл. НТШ, УВАН. З дворянської родини.

Закінчив Московський (1908) та Харківський (1911) ун-ти. З 1913 працював суддею. Викладав історію в сш (1920-1931). Проф. стародавньої історії в Півн.-Кавказькому ін-ті марксизму-ленінізму в Ростові (1934-1937), історії й археології у Ростовському держ. пед. ін-ті (1935-1943). Зав. каф. стародавньої історії та археології в Ростовському держ. ун-ті

(1939-1943). З 1935 чл.-кор. Державної Академії матеріальної культури СРСР. Очолював Дніпрельстанівську, Волго-Донську і Північно-Кавказьку археологічні експедиції. На еміграції з 1943. Проф. УВУ. Уч. секретар та чл. дирекції Ін-ту для вивчення СРСР у Мюнхені (1951-1962).

Тв.: Танаис. – Ростов-на-Дону, 1938; До історії Танаїса. – Ашаффенбург, 1946; Скільки було Танаїсів // Чорноморський зб. – 1946. – №9; Матеріали до історії тризуба // Рід та Знамено. – Франкфурт, 1947. – №1-4; Археология в СССР. – Мюнхен, 1954; Забуте давнє огнище православної віри в Україні // Віра й культура. – Вінніпег, 1955. – №10; Слов'янське місто Біла Вежа // Київ. – Філадельфія, 1956. – №3,5; Знищення Української Церкви большевиками // Укр. зб. – Мюнхен, 1957. – Кн.10; До питання про бунчук в Україні // Музейні вісті. – 1958. – Квартал I-II; Город Азов в его памятниках // Родимый край. – Париж, 1962. – № 40; Слов'яни на Дону і Кубані в 9-13 ст. // Терем. – 1963. – № 1; Слов'янське місто над Доном: Біла вежа // ЗНТШ. – 1962. – Т.169 (Зб. на пошану З.Кузеля); К вопросу о происхождении донских казаков // Родимый край. – Париж, 1963. – №76; Первобытный период в истории Нижнего Днепра (до появления железа). – Мюнхен, 1965.

Бібліогр.: Міллер М. Реєстр друкованих та рукописних праць за час від 1909 до 1947 року включно // Студії з історії Приозів'я. – Майнц-Кастель, 1947; Михайло Олександрович Міллер: Біобібліогр. мат. / На правах рукопису. – Нью-Йорк; Геттінген, 1949; Бібліографія наукових праць проф. д-ра Михайла Міллера: хронологічний показник гол. праць // Наук. зап. УВУ: Філосо. ф-т. – Мюнхен, 1963. – №7.

Літ.: Науково-дослідчий шлях проф. д-ра М.О.Міллера // Укр.зб. – Мюнхен, 1958. – Кн.14; Пастернак Я. Михайло Олександрович Міллер (у його 80-ліття) // Наук. зап. УВУ: Філосо. ф-т. – Мюнхен, 1963. – №7; Пастернак Я. Михайло Олександрович Міллер // Укр. історик. – 1964. – №4; Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / 2-е вид. – Полтава, 1994.

Олексій Ясь

МОВЧАНІВСЬКИЙ Феодосій (Тодось)

Миколайович (1899, с.Берестовець, тепер Уманського р-ну Черкаської обл. – 10.05.1938, Київ) – дослідник проблем археології та музеєзнавства, музейний працівник. З сім'ї священика.

1918 закінчив чотири класи Одеської духовної семінарії, через хворобу повернувся в Берестовець. В 1919 очолив місцеву школу, заснував осередок “Просвіти”, хату-читальню, музей при школі. З 1922 – дир. Краснопільської трудової школи, зав. сільським клубом. В 1922–1924 – дир. Уманського окружного музею. П.П.Курінний залучив М. до участі у розкопках Білогородського могильника й поселення стародавніх землеробів с.Трипільля. Організував музеї в с.Краснопілка (1922), С.Верхнячка (1924). 1925 переїхав до Бердичева, де у приміщенні колишнього монастиря “Босих кармелітів” було відкрито Окружний краєзнавчий музей. Доклав багато зусиль щодо оголошення в 1928 цього монастиря заповідником. З березня 1928 – спочатку дир., а з вересня 1928 по 1932 – заст. дир. по наук. частині держ. іст.-культ. заповідника. В 1926 створив соц.-іст. музей (з 1931 – Всеукраїнський), 1928-1930 – експозицію з історії монастиря “Босих кармелітів” і католицизму в Україні, 1929 – музей революції. Розгорнув активну діяльність по збереженню іст.-культ. спадщини Бердичівщини. З 1931 – чл. Укр. комітету охорони пам'яток та культури. В 1925-30 брав участь у Бузькій, Ольвійській археол. експедиціях, досліджував могильник біля с.Скрагівка, трипільські пам'ятки в с.Плисків. 1929–30 відкрив Райковецьке городище – залишки давньоруського міста-фортеці XI–XII ст. 1933 переїхав до Києва, в 1934-1937 працював пр.н.с. ВУАКу, вченим секретарем і зав. відділом слов'янської й давньоруської археології в Ін-ті історії матеріальної культури. В 1930-х з його ініціативи організовано комплексні Київську і Вишгородську експедиції. У лютому 1938 заарештований за причетність до Української націоналістичної терористичної організації, засуджений до вищої міри покарання. Реабілітований 12.05.1971.

Автор робіт з археології та музейництва.

Тв.: Бердичівський державний історико-культурний заповідник: Путівник. – Харків, 1931; Обработка металла на Украине в XII-XIII вв. по материалам Райковецкого городища // Проблемы истории докапиталистических обществ. – 1934. – №5. – С.83-92; Райковецьке городище XI-XIII ст. // Наукові записки ІМК УАН. – 1935. – №5-6. – С.125-176; Експедиційні роботи Інституту історії матеріальної культури в 1935 р. (1935); Матеріали дослідної роботи Райковецької археологічної експедиції в 1934 р. // Наукові записки ІМК УАН. – 1937. – №2. – С.35-65; Археологічна розвідка на території колишнього Михайлівського собору в Києві // Наукові записки ІМК УАН. – 1937. – №2. – С.123-127.

Літ.: Нестуля О.О. Неспокій серця (Ф.М.Мовчанівський) // Репресоване краєзнавство. – К., 1991. – С.209-215.

Руслана Маньковська

МУЛИК-ЛУЦИК Юрій Олексійович (псевд. Скаржевський, Олексіїв, Назар Полин та ін., 31.12.1913, с.Татаринці Кременецького пов. на Волині – 12.06.1991, Вінніпег, Канада) – дослідник історії укр. церкви, історії укр. діаспори Канади, славіст, філософ, д.чл. УВАН.

Початкову школу закінчив у с.Матвіївці, гімназію – в Кременці. Вивчав право й суспільні науки в ун-ті Вільно (1933-1936), слов'янську філологію у Львівському (1936-1937) та Варшавському ун-тах (1937-1939), в останньому (1939) отримав ступінь магістра, 1948 в УВУ захистив докт.дис. Лектор Української Богословської педагогічної академії (Мюнхен). З 1949 – в Канаді. Викладав у колегії Св. Андрія, військовій школі у Вінніпезі. Брав активну участь у розбудові української науки в Канаді. Один з організаторів УВАН в Канаді, допомагав Ярославу Рудницькому у створенні відділу славістики в Манітобському ун-ті, один з організаторів т-ва “Волинь”, Ін-ту дослідів Волині, наук. редактор їх видань. Редактор часописів “Вісник”, “Віра і культура”, “Канадійський фермер”, “Український голос” й ін. Головна праця – “Історія Української

Греко-Православної Церкви в Канаді” (т 1-4, Вінніпег, 1984-1989, співавт. С.Савчук, т.3-4).

Літ.: Історія “Українського голосу” в біографіях його основоположників і будівничих. – Вінніпег, 1995 – С.50-53; Михайло Марунчак. Біографічний довідник до історії українців Канади. – Вінніпег, 1986 – С.450.

Олена Ковальчук